

Kinas generasjonskløft

Kinas oppvoksende generasjon har knapt hørt om kulturrevolusjonen, hevder den kinesiske forfatteren Xue Xinran. Derfor har hun samlet foreldrenes historier i boka *Kinas tause generasjon*.

AV FREDRIK GIERTSEN

Historie. *Kinas tause generasjon* består – i likhet med forgjengeren, bestselgeren *Stemmer i natten* – stort sett av intervjuer. Den gangen var det Kinas kvinner hun snakket med, mens det nå er de aller eldste som får slippe til. Ny Tid møtte Xue Xinran da hun nylig besøkte Oslo i forbindelse med lanseringen.

– Grunnen til at jeg ville skrive om dette er at få av dagens unge i det hele tatt har hørt om kulturrevolusjonen [1966-76, journ. anm.]. Dette betyr at foreldregenerasjonen skjuler en ekstremt viktig periode av sine liv for sine barn.

– En grunn til dette er at mange kinesiske barn på den tiden ble oppdratt av sine beste-foreldre, ettersom foreldrene gjerne utførte revolusjonært arbeid langt fra hjemstedet. Men viktigere er det at Kina har en tradisjon for store omveltninger som innebærer at det som er sant og riktig den ene dagen, kan være farlig den neste. Dette var faktisk mye verre i gamle dager, før revolusjonen i 1911-12, så det kan ikke tilskrives innføringen av Folkerepublikken i 1949.

Xinran sammenligner denne situasjonen med Den franske revolusjon, da pendelen svingte flere ganger i løpet av kort tid, mens blodet fløt. Grunnen til at keisernes holdning kunne variere så sterkt, er etter hennes

mening at Kina aldri har hatt noen sentral religion: «Alt» i Kina er eldre enn selv de eldste religionene, sier hun. I denne konteksten var det vanlig å forveksle keiseren med en guddom, og det var lettere for keiseren å skifte mening og fravike sine forgjengere.

Delte meninger om Mao

Kinas tause generasjon er viet den generasjonen som fikk sine liv formet av Mao, men meningene om ham er delte. Xinran definerer 78 prosent av kineserne som fattige og uuttannede, og blant dem er han stort sett fremdeles populær. I boka målbares denne oppfatningen av den USA-fødte generalen Phoebe. Forfatteren kommenterer:

– Personlig så hater jeg Mao på grunn av det som skjedde med familien min under kulturrevolusjonen. Jeg ble selv både slått og skamklistet av rødegardister, selv om jeg bare var en liten pike, og hjemmet vårt ble satt fyr på.

– Men jeg har måttet innse – blant annet etter samtalene med Phoebe – at Mao er den eneste som noensinne har gjort noe for Kinas bønder og arbeidere. Før hadde de alltid levd i et føydalistisk system, men Mao brant gjeldsbrevene som bandt dem til jordeierne, og han gav dem til og med jord. Aldri før hadde noen hjulpet de fattige i Kina!

– Og med Mao kom freden etter konflikten med Japan og den påfølgende borgerkrigen. Men han var og ble en keiserlig leder, og han frigjorde ikke sitt folk gjennom utdanning.

Revisjon av historien

Jung Chang, forfatteren av bestselgeren *Ville svaner*, har sammen med sin mann skrevet en biografi om Mao som stort sett er negativ til alt han gjorde.

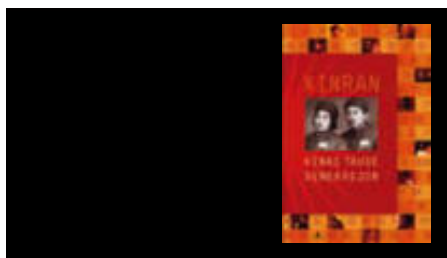
– Jeg liker hennes første bok, men biografien om Mao får stå for hennes regning. Jeg synes ikke historien bør forenkles til kun et spørsmål om rett og galt. Hele den generasjonen jeg skriver om, arbeidet for å gjenreise den nasjonale stoltheten som gikk tapt under opiumskrigene [slutt i 1860, journ. anm.], og dette skjedde under ledelse av Mao. Alle er de stolte over dette, men mange av dem måtte ofre familielivet, og det er deres store anger i ettertid.

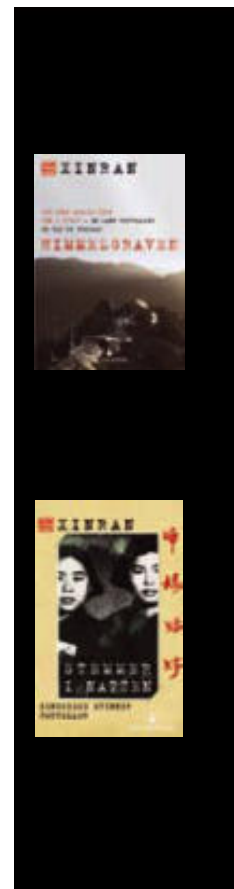
– På 80-tallet innrømmet myndighetene at kulturrevolusjonen var et feilgrep, men de tillot allikevel ikke noen offentlig debatt om dette. Jeg har studert dagens lærebøker i historie, og gjennomgående omhandler minst 80 prosent tiden før 1949. Kulturrevolusjonen får aldri mer enn en halv side.

Større åpenhet

Deng Xiaoping, Kinas sterke mann på 80- og 90-tallet, er i Vesten tett forbundet med massakren på Tiananmen-plassen i 1989. For Xinran representerer hans regjeringstid også økte friheter, for før hans tid kunne man sjelden velge verken bosted, jobb eller livsledsager uten å ta hensyn til partiet.

Xinran forteller at hun holder på å undersøke forholdet mellom de demonstrerende studentene og deres foreldre, hvorav mange var tidligere rødegardister. Hun mener det finnes en uklar forbindelse mellom generasjonene med hensyn til hva de ønsket å opp-

DE GAMLE FORTELLER: Forfatter Xue Xinran har intervjuet den generasjonen i Kina som fikk sine liv formet av Mao. FOTO: JANE BOWN

nå, men mange var skeptiske til studentene fordi de var trette av prøvelsene under kultur-revolusjonen, og noen ble faktisk angitt av sine foreldre. Men heller ikke denne tragedien har kinesere flest noe helhetlig bilde av.

Jeg spør henne om situasjonen til kinesisk litteratur for øyeblikket, og trekker fram Yan Liankes *Tjen folket!*. Den omhandler et kjærlighetsforhold mellom en soldat og en gift kvinne, som krydrer sine elskovsstunder med å knuse byster av Mao og andre revolusjonære effekter.

– Kina har åpnet seg enda mer de siste seks-sju årene. Når det gjelder Lianke, så er han på trygg grunn nå, fordi han verken kritiserer levende enkeltpersoner i partiet, stiller plagsomme spørsmål om

– Jeg ble selv både slått og skamklistret av rødegardister, selv om jeg bare var en liten pike, og hjemmet vårt ble satt fyr på.

fortiden eller berører spesielt ømtålige temaer – som Tibet. Når det er sagt, så er alle mine egne bøker forbudt på kinesisk, mest som et resultat av den utstrakte selvsensuren som praktiseres i forlagsbransjen.

Lykkelig uvitenhet

Xinran sier hun ble sjokkert da hun på 90-tallet oppdaget fattigdommen på den kinesiske landsbygda, men i *Stemmer i natten* konkluderer hun allikevel med at det er de fattige som er lykkeligst. Jeg spør om ikke dette er en farlig uttalelse:

– Denne påstanden springer ut fra det faktum at man på landsbygda ikke vet hva rikdom er, samtidig som det er min erfaring at de rike

lider under alle de valgene de konstant står overfor. Jeg mener også at «det moderne liv» har brakt oss mange problemer. Da jeg sist var i USA, så jeg hvor dyre organiske produkter er – selv om det jo er det organiske vi kommer fra!

Hun forteller videre at da Kina åpnet seg på 80-tallet, så trodde virkelig alle – inkludert den politiske ledelse – at McDonald's serverte den beste maten Vesten kunne by på. Det var også derfor det en tid fantes en Starbucks kafé inne i Den forbudte by. Men nå er man mer opptatt av å finne tilbake til det kinesiske.

– Ting tar tid i Kina, og husk at frigjøringen fra Kirkens dogmer i Vesten tok over 200 år. Som Dalai Lama sier: «Bare lys kan beseire mørket!» Hat er den del av mørket, og jeg kan ikke overgi meg selv til det. Mitt budskap til de unge i dag er: lytt til deres foreldre, og vis tålmodighet! ■